

Koneyrittäjän riskit ja riskienhallinta

31.10.2024

Koneyrittäjien toimintaympäristö on muuttunut radikaalisti. Koneyritys ei voi toimia riskittömässä toimintaympäristössä. Toimialan riskit liittyvät pääasiassa liikeriskeihin, henkilöriskeihin, omaisuusriskeihin, sopimusriskeihin ja rikosriskeihin. Koneyrityksen on hyvä tunnistaa toimialan tyypilliset riskit ja pyrkiä ennakoimaan, varautumaan tai suojaamaan tiedossa olevia riskejä tai siirtämään riskejä vakuuttamalla tai muilla riskienhallintakeinoilla.

Koneyrittäjän liikeriskit

Liikeriskit koskettavat jokaista yritystä. Liikeriskit liittyvät palvelujen kysyntään, markkinointiin, kilpailutilanteeseen, asiakassuhteeseen, kustannustasoon, palkkatasoon, rahoitusriskeihin ja veroriskeihin. Asiakasriskejä voi hallita suosimalla luotettavia ja tunnettuja liikekumppaneita. Luotettava asiakas maksaa laskunsa, ja näin vältytään luottotappioriskeiltä. Metsäalan työpaikat ovat usein sesonkiluonteisia ja lomautukset tyypillisiä. Metsäkonealan työehtosopimus määrittelee toimialan palkkatason, mutta alihankkijoiden palkkiot ovat neuvoteltavissa. Täsmällisellä urakkalaskennalla voidaan saada urakat kannattaviksi, mikä varmistaa kassan riittävyyden. Tarkalla budjetoinnilla johto pystyy ennakoida rahojen riittämisen palkanmaksuun, ostolaskujen maksuun kuin investointien lyhennykseen ja korkojen maksuun.

Kiristynyt kilpailutilanne voi johtua kilpailijoiden aggressiivisesta hinnoittelusta tai halvemmasta urakkatarjouksesta. Toimialan kustannustaso on noussut merkittävästi: polttoaineen hinta on korkealla, uusien metsäkoneiden tai kaivinkoneiden hinta on noussut ja varaosien hinta on noussut. Samoin rahoitusyhtiöt vaativat koneiden huoltamista merkkihuollossa, ja merkkihuollossa koneiden huoltokulut ovat samoin nousseet.

Ulkomaankauppaa tekevä koneyrittäjä voi törmätä myös valuuttariskeihin, jos esimerkiksi ruotsalainen

asiakas (päämies) haluaa maksaa laskun Ruotsin kruunuissa. Valuuttariskiltä voi suojautua avaamalla valuuttatilin tai käyttämällä euroja kaupankäynnissä.

Koneyrittäjän henkilöriskit

Henkilöriskit liittyvät sekä yrittäjään itseensä että palkattujen työntekijöiden henkilöturvallisuuteen. Tahaton tai tahallinen tapaturmariski on olemassa aina siellä, missä toimii ihmisiä. Koneyrittäjien tapaturmariskit liittyvät usein kompurointiin työkoneeseen noustessa, liukastumisista työmaalla tai purkualalla lasinsirujen aiheuttamat haavat ovat yleisiä. Yrittäjä itse voi olla työnarkomaani, eikä malta pitää kesä- tai talvilomia. Näin koneyrittäjä voi väsyttää ja uuvuttaa itsensä kovalla työnteolla, jolloin riskinä on loppuunpalaminen eli burnout. Koneyrityksen henkilöstöä voi myös sairastua äkillisesti. Henkilöriskit liittyvät myös tärkeän työntekijän menetykseen joko kuolemantapauksessa tai siirtymisestä kilpailijan palvelukseen. Osaavan ammattitaitoisen työvoiman saatavuus onkin tärkeässä roolissa. Uuden työntekijän henkilövalinta on kriittinen: riskinä on virherekrytointi, jos työntekijä osoittautuu työmoraaliltaan, työteholtaan, työmotivaatioltaan, ammattitaidoltaan tai tiimityötaidoiltaan epäsopivaksi. Kirjalliseen työsopimukseen kannattaakin kirjata pitkä koeaika, jolloin työsuhteen voi päättää koeaikapurkuna. Työntekijän ammattiosaaminen voi vanhentua. Työturvallisuuskortti on oltava jokaisella, mutta sen lisäksi olisi tärkeää pitää työntekijöille työturvallisuusasioiden kertausta sekä varmistaa, että työmaalla käytetään työssä tarvittavia turvavarusteita esim. turvakengät ja kypärä. Uusi työntekijä täytyy perehdyttää ja työhönopastaa huolellisesti. Yrittäjän pitäisi muistaa itse käydä työterveyslääkärissä ja silmälääkärissä säännöllisesti. Samoin yrittäjän pitäisi huolehtia oman YEL-vakuutuksen riittävyydestä, koska esimerkiksi sairauspäivärahat maksetaan YEL-vakuutustason perusteella.

Koneyrittäjän omaisuusriskit

Vahinkoriskejä aiheutuu henkilöriskien lisäksi omaisuusriskeistä. Omaisuudella tarkoitetaan sekä kiinteää että irtainta omaisuutta. Yrityksen rakennus voi tuhoutua tulipalon tai vesivahingon seurauksena. Työkoneet tai laitteet voivat tuhoutua tai hajota tai upota pehmeään maaperään. Koneen rikkoutuminen aiheuttaa toimintaan keskeytyksiä. Koneurakoitsija voi ottaa työkoneelleen erillisen uppoamisvakuutuksen, ellei se sisälly kaskovakuutukseen. Työkoneiden säännöllinen huoltaminen vähentää koneen rikkoutumisen riskiä.

Paloriskejä työmaalla ja toimitilassa aiheuttavat tupakointi, avotulen käyttö, tulityöt, vialliset sähkölaitteet ja tuhopoltot. Paloriskien vuoksi tulee työkoneissa olla vaadittavat käsisammuttimet tai sammutusjärjestelmät. Rakennusmateriaalit voidaan valita paloturvallisiksi. Toimitiloissa huolehditaan siitä, että palovaroittimet toimivat ja että lattiamatot ja ikkunaverhot ovat paloturvallisia materiaaleja.

Koneyrityksen rikosriskit

Koneyrityksellä on paljon arvokkaita koneita ja laitteita, mikä saattaa houkutella rikollista ainesta. Konealalla rikosriskejä aiheutuu näpistyksestä tai varkaudesta. Toimialalla on varastettu esimerkiksi polttoainetta, työkaluja tai peräkärryjä. Polttoaineen näpistys aiheuttaa yritykselle hävikkiä eli heikentää kannattavuutta.

Työmaalle voidaan murtautua ja aiheuttaa ilkivaltaa. Sen sijaan aseelliset ryöstöt ovat toimialalla harvinaisia. Varkauksilta voidaan suojautua lukitsemalla työkoneet ja työmaa-alueen portti, laittamalla työkalut lukittuun paikkaan. Vartiointiliike voi vartioida yrityksen toimitilaa. Valvontakamerat voivat ehkäistä varkauksia tai varkauden yrityksiä.

Nykyään rikokset tapahtuvat myös netissä. Yrittäjä voi joutua huijauspuhelun tai huijausviestin uhriksi. Yrittäjän tietokoneeseen voidaan hakkeroitua, jolloin kyseessä on tietomurto. Tietokoneen tietoturvallinen käyttö vaatii mm. salasanojen huolellista säilyttämistä, ohjelmistojen päivittämistä, historiatietojen poistamista nettiselaimesta, tärkeiden tietojen tallentamista ja varmuuskopiointia pilvipalveluun.

Riskienhallinta on viimekädessä koneyrityksen johdon vastuulla. Työntekijöitä opastamalla riskejä voidaan minimoida ja luoda turvallinen työympäristö. Riskien tunnistaminen on myös osa yrityskauppaa edeltävää Due Diligence -selvitystyötä.

Artikkeli on osa Euroopan unionin osarahoittamaa Ratkaisuja maaseudun koneyritysten jatkuvuuteen ja kilpailukykyyn – RATKI-hanketta.

Taru Huhtala
KTT, asiantuntija TKI
SeAMK

Kirjoittaja työskentelee omistajanvaihdosasiantuntijana Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Hän on opiskellut kauppatieteitä ja talousoikeutta Vaasan yliopistossa.